

CHRISTIAN KELCHI 325. SÜNNI- AASTA- PÄEVAKS

1680. aastal asus Eestisse Saksamaa ülikoolides ajalugu ja teoloogiat õppinud Christian Kelch. Sündinud 15. detsembril 1657. a. Pommeris Greifenhagenis, oli ta meie maale jõudes vaid 22-aastane. Tema esimeseks töökohaks sai siin Põltsamaa, kus ta õpetas sealse pastori lapsi. Peagi hakkas noor saksa soost koduõpetaja eesti keelt õppima.

Aastail 1682—1697 oli Christian Kelch Järva-Jaanis pastor. Seal asutas ta ühe meie maa esimestest rahvakoolidest, kus ka ise esialgu koolmeistriametit pidas. Põltsamaal koostas ta oma «Liivimaa ajaloo», kus käsitles Eesti-, Liivi- ja Kuramaa ajalugu alates kõige vanemast ajast kuni 1690. aastani. Teos ilmus 1694. aastal Rudolstadtis.

1697. aastal tuli C. Kelch Viru-Jaagupisse pastoriks ja tegutses siin 13 aastat. See oli aeg, mil meie maad laastasid suur näljahäda, Põhjasõda ja katk. Kui pärast katku ja sõda tehti aastail 1711—1712 kindlaks hukkunute arvu, selgus, et terves Viru-Jaagupi kihelkonnas oli alles vaid 496 inimest (hukkunuid oli 2346).

Oma «Liivimaa ajaloo» kirjutas Kelch Viru-Jaagupis jätku, milles käsitles just neid ränkraskeid aastaid — XVII sajandi lõppu ja XVIII sajandi algust. Olles pidevas kontaktis eesti talupoegadega, kirjeldas ta oma kroonika lehekülgedel kõige muu kõrval ka nende vaesust ja kannatusi. Kelch lootis abi maarahva olukorra parandamiseks Rootsi kuningavõimult. Samal ajal oli ta nii mõneski küsimuses üsna selgelt kohaliku balti aadli poliitika vastane. Näiteks kurdab Kelch 1709. a. ühes oma kirjas Eestimaa konsistooriumile, et mõisnikud lasevad talupoegadelt «... juba rehepeksu ajal kogu kasvatatud vilja ära võtta, nii et temale endale (talupojale) jäävad paljad õled».

1710. aastal kutsuti C. Kelch Tallinnasse Niguliste kiriku õpetajaks. Veel enne uude ametisse asumist haigestus ta aga katku ja suri sama aasta lõpul.

Christian Kelchi kroonika, eriti just sellele Viru-Jaagupis kirjutatud järg on oluliseks allikaks Eesti ajaloo uurimisel.

Odette KIRSS